

Luke 11

Othilie Tønning (1865 – 1931) – sosialentreprenør fra Stavanger

En av de tingene som gjør Norge så vellykket er den stødige velferdsstaten. Den hjelper oss gjennom livsfaser og livskriser, og den gir oss et sikkerhetsnett skulle tragedien ramme. Dette kollektivt finansierte sikkerhetsnettet er forholdsvis nytt. Lenge ble fattigdom og nød betraktet som selvpåført, og dermed sett som et individuelt ansvar.

Sammen med Betzy Kjelsberg og Katti Anker Møller var Othilie Tønning en av de første som holdt samfunnet ansvarlig for enkeltpersoners lidelser. Othilie Tønning mente at fattigdom ikke skytes umoral, men i stedet var forårsaket av samfunnsforhold. Løsningen var derfor, ifølge Tønning, å endre samfunnsforholdene, ikke individenes moral.

«Vi som ønsker større frihet og større likhet, både politisk og sosialt, arbeider ikke av maktbegjær og egoisme, men fordi vi tror at livet trenger oss alle; – enhver særegenhet, enhver styrke, enhver holdning, store som små, også kvinner, for å etablere rettferdighet der urettferdighet fortsatt råder, for å gjøre godt mot det som fortsatt er ondt og for å skape en lysere himmel for de små og lidende i alle samfunnslag!»

Dette sa Othilie Tønnings da hun talte utenfor Kongsgård skole i Stavanger 17. mai 1890. Dette var første gang en kvinne talte offentlig i Stavanger, og det gikk ikke upåaktet hen. Både Stavanger Amtstidende, Bergens Tidende og Vossabladet skrev om hendelsen. Noen uker senere kommenterte også biskop og stortingsrepresentant Johan Christian Heuch talen til Tønning fra Stortingets talerstol. «Kvinnens deltagelse i det politiske liv vil føre til oppløsning av familien, og hjem vil bli ødelagt. Når kvinner forsømmer sin gjerning som hustru og mor, er hun ikke lenger kvinne, men et misfoster, et intetkjønn». Dessuten hadde han også hørt, fra Amerika, at kvinnefrigjøring kunne endre kvinners anatomi.

Othilie Tønnings politiske oppvåkning hadde startet seks år før hun irriterte på seg biskopen med stortingsplass. I 1884 ble det mulig for norske kvinner å ta middelskoleeksamen, og 18 år gamle Othilie Tønning så dette som en mulighet til å flytte fra Hinnøy til Stavanger. I Stavanger klippet hun håret kort (et ønske hun hadde hatt siden hun var barn), kledde seg i bukser, gikk med spaserstokk og røykte sigaretter, hun engasjerte seg i kvinnesak og kjempet for kvinners stemmerett. Hun leste Darwin og Hegel og erklærte seg som fritenker.

Da Othilie Tønning var 24 år gamle dukket to kvinnelige Frelsesarmesoldater opp i Stavanger. Tønning dro på et av møtene deres, et møte hun senere beskrev på denne måten.

«Og kapteinen ble så fager i alt lyset og solskinnet; man måtte se på henne! Språket var vakkert, varmt og fengslende. Inderlig dypt trengte hun seg inn i vår bevissthet, som en som tar livet og kristendommen på alvor. Man måtte følge med!»

Like etter vervet Tonning seg til Frelsesarmeen. Hun steg raskt i gradene, og etter noen år ble hun utnevnt til leder for Frelsesarmeens sosialarbeid. Samtidig ble hun leder for Slumsøstrene – en jobb hun beholdt fram til hun døde i 1931.

Under Othilie Tonnings ledelse etablerte Frelsesarmeen mer enn 70 institusjoner: barnehjem, eldrehjem, hjem for uføre, krisesenter, feriekolonier for barn, hjem for ugifte mødre, hjem for kvinnelige fabrikkarbeidere og hjem for kvinner i prostitusjon.

Othilie Tonning var opptatt av hjem, og hun mente at alle mennesker fortjente et hjem. I Norge, på slutten av 1800-tallet, var dette ingen selvfølge. Fattige eldre uten mulighet til å forsørge seg selv, ble kastet på gaten og havnet på fattighus, det samme gjorde unge, ugifte mødre som ikke hadde råd til å ta vare på seg selv og barna sine.

Othilie Tonning snakket med statsministeren og politikere. Hun skrev brev og avisinnlegg med mål om å få Stortinget til å vedta en lov som skulle gi eldre, uten mulighet til å forsørge seg selv, retten til et hjem. Hun ba Stortinget om midler til å bygge et eldrehjem, der de gamle, etter å ha slitt et helt langt liv, kunne få en verdig alderdom. Tonnings drøm var at alle eldre skulle ha rett til et værelse, en seng og en vedovn de kunne varme seg på.

Othilie Tonnings arbeid bar frukter, og 1. november 1909 åpnet Kveldssol, Norges første aldershjem. Gjennom hele 1900-tallet fortsatte Frelsesarmeen å bygge syke- og aldershjem over hele landet, dette ble delvis finansiert gjennom en helt ny tradisjon, startet av Othilie Tonning; Frelsesarmeens julegryte. Tonnings ønske var at alle norske borgere skulle få mulighet til å bidra til det viktige arbeidet med å bygge eldrehjem.

Fordomsfri og med kjærlighet rakte Tonning ut en hånd til de svakeste i samfunnet, og hun sørget for at de som trengte det mest hadde et hjem å gå til.

«En mor med spedbarn må ikke settes på gata der bitende vind og vinterkulde herjer. Det må bygges et hjem rundt moren, sånn at barnet får mulighet til å suge næring fra morens bryst. Slik kan barnet vokse opp til å bli en sterk, arbeidsdyktig kvinne og mann, som igjen vil bygge et hjem, generasjon etter generasjon.»

Da Othilie Tonning startet arbeidet med Slumsøstrene fantes det 20 slumsøstre i Norge, da hun døde, i 1931, var det over 200. For Othilie Tonning var det viktig at slumsøstrene kjente nabolagene de arbeidet i, og hun rekrutterte derfor fra alle samfunnslag og fra hele landet. Oppgavene som Othilie Tonning og Slumsøstrene utførte er i dag stort sett overtatt av hjemmehjelpstjenesten og hjemmesykepleien, og er blitt en del av den offentlige helse- og omsorgstjenesten.

Othilie Tonnings sosiale entreprenørskap har vært med på å gjøre Norge til et av verdens beste land å bo i. Hver eneste dag er det mennesker som nyter godt av arbeidet Othilie Tonning gjorde. Hun var en entreprenør, en normbryter og et fantastisk forbilde, og det er på høy tid at hun får sin velfortjente plass i historien.

Dagbladet, 17. oktober 1909. På valgdagen hadde Othilie Tonning sørget for at det stod innsamlingsbokser utenfor valglokalene, sånn at norske velgere kunne bidra til Kveldssol samtidig som de avla stemme.

[https://www.nb.no/items/b6a2fcbc16f2a07508d042918df76ce2?page=1&searchText=%22ot
thilie%20tonning%22%20kveldsol](https://www.nb.no/items/b6a2fcbc16f2a07508d042918df76ce2?page=1&searchText=%22ot%20thilie%20tonning%22%20kveldsol)

Stavanger Amtstidende og Adresseavis, 19. mai 1890

<https://www.nb.no/items/34a789bfe40b22773dcf9c7db4e9a7e5?page=1&searchText=%22othilie%20tonning%22>

Og hvis noen lurte på hvordan tidligere biskop og stortingsrepresentant Johan Christian Heuch så ut, så ser han på alle mulige måter ut som en fyr som kunne finne på å si at kvinnefrigjøring kan endre kvinners anatomi og gjøre dem til misfostre.

https://upload.wikimedia.org/.../Portrett_av_Johan...

Foto: Ukjent/Oslo Museum

Gleditsch-prosjektets julekalender er laget i samarbeid med [Soroptimist International Norway](#) , [Stiftelsen Dam](#) og [Kulturrådet](#)

